

sacristiæ aut ecclesiæ, sed ad religiosorum sustentationem donantur, quamvis titulus, seu ratio propter quam donantur, sit ecclesiasticum aliquod ministerium, quod nihil obstat quominus tales redditus excludant necessitatem mendicandi, et consequenter repugnent huic paupertati, si religio jus proprium et civile ad illos habeat. Hoc ergo modo etiam sunt incapaces et religiones talium rerum, seu reddituum. Si autem non hoc modo habeantur, sed solum per modum eleemosynæ recipiantur absque proprio jure ad tales redditus, non erit contra paupertatem illos recipere, etiamsi hæres, vel alius, ad quem hæc cura pertinet, in conscientia teneatur procurare, ut talia suffragia fiant, et ut eleemosyna seu stipendium ab institutore præceptum solvatur; nam tunc nihil committit contra paupertatem, ut in aliis piis legatis explicatum est; militat enim utrobique eadem ratio, et ita in hoc conveniunt citati auctores, Sylvest., Angel., Tabiena, cum Paludano, et canonistis citatis; idem Antoninus, 3 p., tit. 16, c. 1, § 12; et videri etiam potest Corduba supra, q. 7 et 16. Addi vero potest ex D. Bonavent., tom. 1 Opusculorum, in Expositione regulæ, c. 4, quamvis hujusmodi religiosi non possint petere in judicio talia bona, nihilominus si hæres vel executor testamenti nolit in ea parte implere obligationem defuncti, posse licite et absque imperfectione denunciare judici competenti negligentiam hæredis, ut ille ex officio suo faciat voluntatem testatoris impleri, quia hic non est actus domini, vel proprii juris, et ideo non repugnat paupertati, quod habetur in compendio privilegiorum mendicantium, tit. *Hæreditas*, § ult., et tunc iudex ex officio tenebitur facere ut voluntas defuncti impleatur, ut est etiam communis juristarum sententia, Joannis Andreae, et aliorum, in c. *Si hæres*, de Testament.; et specialiter in hoc casu Minorum id tradit Ancharanus, in dicta Clement. *Exivit*; et Bartolus, in leg. *Nec quicquam*, § *Observare*, ff. de Officio Proconsulis, et in l. *Civitatibus*, ff. de Legatis, 1; et Baldus, in l. *Nonnulli*, Cod. de Episcopis et Clericis.

33. *Quid sit habere hæc bona immobilia tanquam propria.* — *Primus modus.* — *Secundus.* — Ultimo, circa assertionem positam explicandum superest quid sit habere hæc bona immobilia tanquam propria, et an per hæc particulam immutatio aliqua adhibeatur his quæ hactenus diximus. Circa quod breviter notandum est, aliud in rigore esse habere

bona propria, aliud vero habere tanquam propria; tunc enim dicuntur aliqua bona esse propria alicujus, quando habet proprium illorum dominium; et hoc modo constat, excludi proprietatem dictorum bonorum immobilium etiam a tota communitate, et ex vi hujus paupertatis. Sed hoc non satis est; nam fratres Minores etiam bona mobilia non habent hoc modo ut propria, et tamen non licet eis habere immobilia bona, eo modo quo habent mobilia, possidendo illa, et utendo illis eodem modo ac si essent propria communitatis. Alio ergo modo dicuntur bona immobilia haberi tanquam propria, quando licet non habeatur eorum dominium, nihilominus ex voluntate domini ita tenentur quoad usum et usumfructum, ac si essent propria; et hoc etiam modo dicimus esse prohibitum his religionibus ex vi sui voti habere immobilia bona, vel usumfructum eorum, ut exemplo Minorum declaratum est. Unde sic intellecta verba illa non continent restrictionem, sed potius ampliationem, quia non solum repugnat habere verum dominium ac proprietatem talium bonorum, sed etiam administrationem cum eodem emolumento, quoad proventus seu redditus, quod vero domino solet provenire. Ratio est, quia ex hujusmodi possessione, et fructu talium rerum tollitur incerta mendicitas, quæ est regula qua in hac materia utuntur Pontifices ad discernendum quid repugnet paupertati. Item quia, licet illud non sit dominium talis rei immobilis, videtur esse saltem ususfructus, vel jus aliquod ad tales redditus, et ideo vel est aliqua proprietas, vel moraliter æquivalet proprietati.

34. *Objectio.* — *Responsio.* — *Quomodo traditio possessionis vel census repugnet huic paupertati.* — *Primus modus dandi.* — Dices: si dominus alicujus possessionis vel census det monasterio redditus unius anni, vel facultatem ad colligendos illos, non erit contra paupertatem illos acceptare, vel jus ad illos percipiendos, quia solum est quædam eleemosyna de re mobili, ut ex dictis constat; ergo si concedat ad duos vel plures annos, etiam erit licitum accipere; ergo etiam licebit accipere possessionem, quasi in commendam, cum suis commodis, non acceptata proprietate, vel dominio; licebit ergo habere illam possessionem tanquam propriam, juxta declarationem datam. Respondeo imprimis distinguendum esse antecedens, quatenus de redditibus loquitur; nam primo si redditus in seipsis (ut sic dicam) donentur, semper licet illos accipere, quales-

cumque illi sint, ut per se patet ex ratione facta. Quando vero datur facultas ad percipiendos et recuperandos cibos, duo consideranda videntur. Unum est, an illi redditus tales sint, ut nullam aliam industriam vel diligentiam requirant, præter simplicem exactionem seu petitionem, ut contingit in censibus, vel in pretio domus locatæ; vel an sint tales ut requirant industriam, seu culturam vineæ aut terræ; nam quando sunt prioris generis, ex parte illorum non repugnabit illam facultatem accipere, si aliunde ex modo donationis non repugnat, ut statim dicemus; at vero quando sunt posterioris generis, videtur ille modus comparandi fructus repugnare professioni talis paupertatis. Itaque ut uno exemplo totam rem explicem, si dominus alicujus vineæ post sufficientem culturam ejus, tempore proventuum, verbi gratia, donet alicui monasterio facultatem ad colligendos fructus, et disponendum de illis, prout libuerit, licitum erit facultatem acceptare, et illa uti. At vero si in principio anni concedit vineam, ut suis sumptibus eam colat, et postea fructus percipiat, non videtur licitum eam conditionem recipere, quia ibi non intervenit pura eleemosyna, sed miscetur quidam modus lucrandi, et obtinendi redditus per propriam industriam et negotiationem, quod videtur repugnare professioni talis paupertatis.

35. *Secundus modus.* — Secundo, considerandum est facultatem hanc dupliciter posse dari, scilicet, vel irrevocabilem, vel pendente semper a voluntate concedentis. Quando datur hoc posteriori modo, non datur ad certum tempus, nec transfertur jus proprium ad futuros redditus, sed est tantum veluti continuata quædam eleemosyna pendens semper ex donantis voluntate, et ideo nullo ex capite repugnat paupertati, nec impeditur incerta mendicitas, nam illa est continuata quædam mendicatio, satisque incerta est, cum pendeat semper ex concedentis arbitrio. Quando autem facultas datur priori modo, habet vim cujusdam donationis, vel saltem obligationis in futurum; et ideo ex hac parte videtur impedire incertam mendicitatem. Quapropter eodem modo de illa judicandum est, sicut de legato annuo supra diximus; nam ad breve tempus poterit esse valida, et conferre etiam jus civile, quia solum habet vim cujusdam transitorie eleemosynæ; tamen ad decennium, vel ultra, non poterit valere quoad vim transferendi jus civile, quia ratione modi repugnat professioni, ut supra dictum est; ta-

men in vi voti poterit quis se obligare ad talem eleemosynam quocumque diuturno tempore faciendam, et ipse, quantum in ipso est, obligatus manebit, et monasterium semper poterit eleemosynam acceptare et petere, de obligatione, etiam apud Deum, alium admonendo, non tamen juridice, aut ex justitia postulare.

36. *Corollaria.* Tandem ex his constat quid dicendum sit de traditione alicujus possessionis, non quantum ad dominium, sed quantum ad usum, vel usumfructum. Si enim redditus vel proventus possessionis pendeant ex industria aliqua, vel negotiatione repugnante tali modo paupertatis, ex hac parte repugnabit, ut dictum est. Item si tradatur quoad jus utendi vel fruendi, vel in perpetuum, vel in longum tempus, quale est decennium, vel ultra, repugnabit etiam paupertati, quia hoc jus æquivalet dominio rei immobilis; si vero solum concedatur quoad jus utendi vel fruendi ad breve tempus, non videtur directe repugnare huic paupertati, quia non videtur hoc esse plus quam habere simile jus ad tales redditus, vel ad talem pensionem annuam per breve tempus, quia ille brevis usus vel ususfructus non reputatur res immobilis. Nihilominus tamen hæc licentia non est facile concedenda, sed consulenda est consuetudo uniuscujusque religionis, et statuta; hæc enim duo maxime declarare possunt et intentionem religionis, et materiam talis voti. Denique si solum concedatur talis res ad usum, seu usumfructum facti, nomine veri domini, et dependenter semper ab ejus voluntate, minor est repugnantia, etiamsi tempus non aliter præscribatur, quam dum voluerit dominus; tunc enim nullo modo habetur res propria, nec tanquam propria. In his autem, et similibus rebus, præter id quod licet, ratio etiam decentiæ habenda est, et ut scandala vitentur.

37. *Ad quid teneantur Prælati et subditi.* — Hæc videntur sufficere de hac paupertate, quatenus ejus obligatio communitatem respicit, ex quibus facile intelligi potest quomodo hæc obligatio ad singulas personas redundet; hæc enim præcipue spectat ad Prælatos talium religionum, et ad eorum ministros, quibus temporalium cura et administratio commissa est; pertinere etiam poterit ad singulos, quatenus conservatio et integritas talis paupertatis, ad debito sillius usus, ex eorum suffragiis pendere potest, juxta uniuscujusque religionis consuetudinem et institutum. Item ex hoc genere

paupertatis oriri potest in hujusmodi religiosis, et necessitas et obligatio mendicandi, qui hanc ipsam incertam mendicitatem ex vi talis paupertatis profitentur, ut in dicta Clement. *Exivit*, dicitur. Hæc autem obligatio non descendit ad singulos, ex vi solius paupertatis, sed intercedente Prælati obedientia, aut alia obligatione charitatis. Votum autem paupertatis, ut sic, non obligat ad quærendum aliquid, sed ad non habendum; supposita autem hac carentia in communitate, moraliter loquendo, sequitur necessitas mendicandi, et consequenter est necessaria potestas in Prælato obligandi subditos ad mendicandum, non tantum singulos pro seipsis; hoc enim nec semper fieri potest, neque expedit; sed aliquos pro tota communitate, quia ad illius conservationem hoc est necessarium, et hoc virtute profitentur omnes, quando talem paupertatem assumunt, quamvis tale exercitium eis proxime per obedientiam injungatur. Et simili modo potest aliquando quispiam cogi ad mendicandum pro seipso, præsertim iter agendo, ubi etiam supposita paupertate, naturalis etiam lex charitatis ad eandem mendicitatem obligare potest, si alius honestus modus subveniendi propriæ non occurrat necessitati. Tandem ratione hujus paupertatis poterunt obligari hujusmodi religiosi, non solum ad carentiam proprietatis, sed etiam ad usum rerum magis moderatum et abjectum, quam aliis religiosis liceat. Unde D. Bonaventura, in Expositione regulæ, c. 11. quærens an, ex eo quod fratres tantum habent usum rerum, possintne habere usum quarumcumque rerum; et respondet: *Cum fratres sint professores altissimæ paupertatis, oportet ut omnia, quæ in eorum usum veniunt, habeant, ut est possibile, paupertatem, vilitatem et asperitatem; quæ tria late prosequitur. Hoc autem unicuique religioni juxta suum institutum accomodandum est; nisi id ex alio capite vel statuto oriatur rigorosa obligatio, ex vi solius paupertatis, excessus in hoc usu non erit peccatum mortale, seclusa proprietate, licet sit contra perfectionem, vel regulam, quod in superioribus generaliter dixi, et quoad propriam voti obligationem habet eandem rationem in his religiosis, qui paupertatem in communi profitentur; quamvis pro ratione sui status ex perfectionis regula debeant etiam in ipso usu rerum majorem paupertatem observare.*

## CAPUT XVIII.

## UTRUM IN SOLEMNE VOTUM PAUPERTATIS CADERE POSSIT DISPENSATIO.

1. Hæc quæstio videri potest superflua, suppositis quæ supra dicta sunt de professione ipsa, per quam hoc votum solemnizatur. Diximus enim Pontificem posse in ea dispensare, et de religioso facere non religiosum, ex quo evidenter sequitur posse etiam in hoc voto dispensare, quia accessorium tollitur ablato principali, et ablato toto aufertur pars; hoc autem votum est, vel annexum professioni, vel quasi pars ejus; ergo cum illa dispensatur. Quin potius Soto, lib. 10 de Justitia, q. 5, art. 7, existimat facilius posse dispensari in voto solemnium paupertatis, quam castitatis vel obedientiæ. Nihilominus quæstio superflua non est, cum Navar., Comment. 2, de Regularibus, num. 17, quamvis teneat Pontificem posse dispensare in monachatu, nihilominus sub alia consideratione docet non posse Pontificem in voto paupertatis dispensare.

2. *Primus modus dispensandi in hoc voto.* — Variis ergo modis intelligi potest hæc dispensatio. Primo, dispensando in hoc voto simul cum aliis, quasi concomitanter cum toto statu religioso; hoc modo, ego non dubito quin possit dispensari, supposita prædicta sententia, quam defendimus. Et in hoc conveniunt Innocentius, Panorm., Decius, et alii Canonistæ, in c. *Cum ad monasterium*; Cajetanus, et alii Theologi, quos supra retulimus; et videtur sufficienter probari ratione in principio facta, quanquam Navarrus etiam in hoc sensu id negare videatur, cujus fundamentum statim expendemus.

3. *Secundus modus dispensandi.* — Secundo modo intelligi potest hæc dispensatio durante statu religioso, et auferendo omnino, vel ex parte, paupertatis votum, faciendo religiosum capacem domini, et dando facultatem licite habendi illud. Et in hoc sensu videtur esse communis sententia prædictorum juristarum, non posse Pontificem dispensare cum religioso, manente religioso, in voto solemnium paupertatis, nec in toto, neque ex parte. Fundatur præcipue in d. c. *Cum ad monasterium*, in verbis illis ultimis: *Abdicatio paupertatis, et custodia castitatis, adeo est annexa regulæ monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere; hæc enim decisio non potest intelligi in sensu diviso, supposita*

prædicta sententia; debet ergo intelligi in sensu composito, scilicet, quod, manente monachatu in persona, non potest cum illa dispensare, ut habeat proprium; ergo non potest cum illa dispensare in voto paupertatis; nam idem est. Declaratur et confirmatur, quia, stante monachatu, non potest Papa auferre votum castitatis, quia est de essentia ejus; stante autem voto quocumque, non potest facere ut liceat agere contra votum, quia hoc est contra jus divinum naturale; ergo stante monachatu, non potest dispensare in paupertate. Dicitur fortasse hoc argumentum ad summum probare de dispensatione in toto voto, non vero de dispensatione ex parte, potest enim auferri votum quoad unum actum, licet non tollatur quoad omnes; poterit ergo dispensare Papa cum monacho quoad unum vel alium actum proprietatis, et nihilominus manebit monachus, quia absolute retinet votum paupertatis. Sed contra, quia hoc etiam repugnat prædicto cap. *Cum ad monasterium*. Et potest ratio facta urgeri, quia monachus essentialiter includit integrum votum paupertatis; si ergo manet integrum, implicat esse licitum habere proprium; si autem non manet integrum, tollitur status, quia essentia illius suo modo in indivisibili consistit. Ultimo argumentatur Navarrus, quia, licet ex parte Pontificis non desit potestas, si causa ad dispensandum intercedat, tamen ex defectu causæ semper hoc votum est indispensabile. Probat, quia nulla necessitas intervenire potest, quæ postulet dispensationem, nam cuiuscumque necessitati sufficienter subveniri potest per administrationem honorum temporalium, quam potest habere religiosus de licentia sui superioris, et maxime de licentia Pontificis, qualem nunc habent religiosi milites, ut supra tactum est.

4. *Rationes pro parte contraria.* — Nihilominus contra hanc sententiam multa occurrunt. Primum est illud vulgare argumentum, quod difficilius videtur totam professionem tollere, quam manentibus duobus votis, unum auferri; sed Pontifex potest prius; ergo poterit etiam posterius; ergo, permanente statu religioso quoad omnia alia (ita enim intelligenda est quæstio, ne vel sit de nomine, vel contradictionem involvat, et sit inutilis), poterit dispensare in voto paupertatis. Et simili ratione, permanente eodem statu et voto paupertatis, poterit dispensare cum religioso quoad unum vel alium actum ejus, remittendo nimirum obligationem quoad talem vel

tantam materiam, et retinendo illam quoad reliqua. Hoc enim non est contra rationem voti, ut sic, quia, licet respectu ejusdem repugnet manere votum, et simul tolli obligationem, respectu diversorum non repugnat tolli in una parte, et manere in alia. Neque etiam hoc repugnat in tali voto ex ratione speciali, quia nulla invenitur; quod enim per talem dispensationem minuatur ex parte religiosus status, in tali persona, nullum est inconveniens, imo hoc ipsum virtute asseritur, quando affirmatur talis dispensatio esse possibilis. Tandem ex parte effectus non est repugnantia, vel ex natura rei, vel ex jure divino quod ostendi possit, neque ex parte Pontificis deest potestas, cum sit suprema et universalissima, juxta illud: *Quodcumque solveris*; neque etiam necessario deest semper causa, ut dicebat Navarrus, alioqui, neque in voto simplici paupertatis posset Papa dispensare, ex defectu causæ, quia cuilibet necessitati potest sufficienter subveniri per possessionem, et usum facti, cum debita facultate sine actu repugnante tali voto etiam simplici; consequens autem ab eodem Navarro alibi negatur, et plane est contra generalem sensum omnium auctorum, qui absolute, et sine ulla restrictione, asserunt Papam posse dispensare in quocumque voto simplici, ut in superioribus visum est.

5. *Quid significet monachus, seu monachatus.* — Hæc controversia aliqua ex parte potest esse de modo loquendi, et ideo, ut res explicetur, vocum significatio accurate distinguenda est; nam monachus, verbi gratia, seu monachatus accipi potest pro statu religioso, non quocumque, sed ut constituto per tria vota solemnium, quatenus talia sunt, et integram perfectionem ac extensionem retinent. Quo sensu clarum est, stante monachatu sic concepto, non posse simul cum illo conjungi dispensationem, ut propria argumenta probant. Alio vero modo significari potest nomine monachatus religiosus status absolute et simpliciter, quia per hanc ipsam vocem religiosi status melius significatur, et durare dici potest, etiam si ex parte quoad aliquam conditionem diminutus sit; sicut manet calor, licet fuerit remissus, et homo, licet sit mutilus; et ideo ut tollatur æquivocatio de statu, melius per obligationes vel effectus ipsorum votorum res explicabitur.

6. *Assertio prima, duas partes includens.* — *Est valida talis dispensatio sine justa causa data.* — Dico ergo primo: potest Papa dis-